

na školy triviální, hlavní a normální byl zrušen, místo nich bylo základní školství rozděleno na školy obecné a měšťanské (oba typy byly buď osmileté, nebo pětiletá škola obecná a na ni navazující tříletá škola měšťanská).¹⁰⁰ Měšťanská škola poskytovala vyšší typ vzdělání než škola obecná, učilo se na ní více předmětů a dle rozšířených osnov. Školy se rozlišovaly dle počtu tříd, např. jednotřídní škola obecná, dvoutřídní, trojtřídní atd. Kde byl dostatek žáků (zejména ve školách s více než šesti třídami), měly se školy rozdělovat podle pohlaví žáků, tedy na samostatné školy chlapecké a školy dívčí (každá škola pak měla svého ředitele, byť velmi často sídlily ve stejné budově).¹⁰¹ Počet učitelů na škole a zřizování paralelek se odvozoval od počtu dětí: pokud tříletý průměr žáků přesahoval 80, musel přijít další učitel. Školy měly být všude tam, kde bylo v okruhu jedné hodiny více než 40 školou povinných dětí, které by musely chodit do školy více než čtyři kilometry. Náklady na školy nesly primárně obce, na školu dohlížela místní školní rada. Učitelé se na výkon povolání připravovali na čtyřletých učitelských ústavech, které zakončili vykonáním zkoušky učitelské způsobilosti. Kromě všech předmětů vyučovaných na měšťanské škole studovali ještě pedagogiku, hudbu a základy polního hospodářství.

Povinná školní docházka trvala dle Hasnerova zákona osm let mezi 6. a 14. rokem věku dítěte. Tento pozitivní fakt se změnil po novelizaci zákona v roce 1883, kdy sice osmiletá docházka zůstala formálně zachována, prakticky ale bylo umožněno tolik výjimek, že v řadě venkovských oblastí se reálně zkrátila opět na šest let. Děti se měly kromě náboženství, čtení, psaní, počítání (spolu se základy geometrie)

Obr. 35: Ukázka venkovské školní budovy z 2. poloviny 19. století (škola ve Větrném Jeníkově)

99) Zákon říšský ze dne 14. května 1869 č. 69 ř. z., jímžto se ustanovují pravidla vyučování ve školách obecných. *Zákony a nařízení u věcech obecného a pokračovacího školství, na ten čas platné v království Českém*. Ed. Jaromír Čelakovský. 3. vyd., Praha 1886, s. 42–100.

100) Možnost zřizovat osmileté školy měšťanské trvala jen do novelizace školského zákona roku 1883 – novela výslovně určovala, že měšťanská škola se skládá ze tří tříd a ty se připojují k pátému ročníku školy obecné (§ 18). Zřizovatel školy se mohl rozhodnout, zda školu obecnou a měšťanskou spojí pod společnou správou (takové školy nesly označení „Škola obecná i měšťanská“), nebo budou fungovat samostatně. Viz Zákon říšský ze dne 14. května 1869, *Zákony a nařízení*, s. 64.